

28.12.2020

EOAK/1999/2019

Ratkaisija: Apulaisoikeusasiamies Maija Saksin

Esittelijä: Vanhempi oikeusasiamiehensihteeri Pia Wirta

POTILAAN KUOLEMAN TOTEAMINEN

Kantelija arvosteli sitä, että hänen äitinsä siirrettiin kuoleman jälkeen terveyskeskuksen kylmiöön, ennen kuin lääkäri totesi kuoleman. Kuoleman toteamisen lääkäri suoritti kylmiössä.

Apulaisoikeusasiamies totesi, että oikeusasiamiehen laillisuuskäytännössä on vakiintuneesti katsottu, että vainaja voidaan siirtää vainajien säilytystiloihin vasta lääkärin todettua kuoleman.

Apulaisoikeusasiamies katsoi, että asumispalveluyksikössä oli toimittu virheellisesti, kun vainaja oli ennen kuoleman toteamista siirretty vainajien säilytystiloihin. Apulaisoikeusasiamies katsoi, että menettelyn moitittavuutta vähensi se, että Sosiaali- ja terveysministeriö on tarkkaraajaisen lainsäädännön valmistelun loppuun saattamisen sijasta kannustanut toimintayksiköjä laatimaan yksikkökohtaisia ohjeita kuoleman toteamiseen liittyvistä käytännöistä ja asumispalveluyksikön henkilökunta on toiminut näiden kunnassa laadittujen ohjeiden mukaisesti. Lisäksi kunnan laatimat ohjeet on hyväksytetty aluehallintovirastossa, eikä lainsäädännössä ollut tapahtunut muutoksia ohjeiden laatimisen jälkeen.

Kunnan hyvinvointijohtaja oli kanteluselvityksessään myöntänyt, että kunnan toimintaohjeet eivät olleet olleet lainsäädännön mukaiset ja kuoleman toteamiseen ja sitä seuraaviin toimenpiteisiin liittyvät toimintaohjeet tullaan kunnassa päivittämään pikaisesti lain edellyttämälle tasolle.

Kuoleman toteamisen osalta apulaisoikeusasiamies totesi, että oikeusasiamiehen laillisuusvalvonnassa on vakiintuneesti katsottu, että lääkärin tulee suorittaa vainajan kuoleman toteaminen viivytyksettä, kun kuolemasta on ilmoitettu, siten kuin voimassa olevassa asetuksessa todetaan.

Apulaisoikeusasiamies piti ymmärrettävänä, että terveyskeskuksen päivystyksessä yksin työskennellyt lääkäri ei ollut kokenut voivansa jättää tehtävänsä kesken ruuhkautuneessa tilanteessa kuoleman toteamistehtävää varten, johon selvityksen mukaan saattoi ajallisesti kuluu puoli tuntia. Lisäksi tapahtuneen arviointiin vaikutti se, että kuoleman toteamiseen liittyvässä kunnan toimintaohjeessa oli todettu, että jos päivystäjä ehtii, hän voi käy toteamassa kuoleman asumispalveluyksikössä.

Apulaisoikeusasiamies katsoi, että yksittäisen ammattihenkilön toiminnan moitittavuutta vähensi lisäksi se, että voimassa oleva sääntely sisältää ristiriitaisuuksia. Kiireellisesti annettavasta hoidosta säädetään laissa, samoin kuin ammattihenkilön velvollisuudesta tuntee toimintaansa liittyvät säädökset, mutta kuoleman viivytyksettömästä toteamisesta säädetään asetuksella.

Lisäksi apulaisoikeusasiamies ei pitänyt hyväksyttävänä sitä, että tehtäviään suorittava lääkäri joutuu tilanteeseen, jossa hän ei voi noudattaa voimassa olevia säädöksiä ja joutuu punnitsemaan, minkä hänelle säädetyn tehtävän voi jättää suorittamatta tai lykätä myöhemmäksi.

Asiassa saadusta selvityksestä ei ilmennyt, kuinka tavanomaista terveyskeskuksen päivystyksen ruuhkautuminen oli. Tältä osin apulaisoikeusasiamies viittasi terveydenhuoltolaissa säädettyyn veloitteeseen osoittaa riittävästi voimavaroja terveydenhuollon palveluihin siten, että käytettävissä on riittävästi terveydenhuollon ammattihenkilöitä. Apulaisoikeusasiamies kiinnitti kunnan huomiota vastaisen varalle riittävään resursointiin, jotta terveyskeskukselle kuuluvat terveydenhuollon palvelut pystytään järjestämään siten, että säädöksissä asetetut veloitteet pystytään asianmukaisesti toteuttamaan.

Lisäksi apulaisoikeusasiamies totesi, ettei pidä voimassa olevan lain säädännön tilaa tyydyttävänä, ei vainajan eikä terveydenhuollon ammattihenkilön oikeusturvan kannalta. Tältä osin apulaisoikeusasiamies viittasi Sosiaali- ja terveysministeriön lausuntoon käynnissä olevasta lainvalmistelutyöstä laiksi kuolemansyyn selvittämisestä annetun lain muuttamiseksi. Apulaisoikeusasiamies kiirehti lainvalmistelun loppuun saattamista.